

POSTANOWIENIE

Dnia 19 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Janusz Niczyporuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Aleksander Stępkowski

Magdalena Maria Wiszniewska (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa E. B. i M. O.

przeciwko B. G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 19 kwietnia 2023 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Rejonowego w Zabrzu z 16 maja 2005 r., sygn. I Nc 368/05:

odracza rozpoznanie sprawy przedstawiając składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego następujące zagadnienie prawne:

1) „Czy w postępowaniu zainicjowanym skargą nadzwyczajną wartość przedmiotu zaskarżenia może stanowić samoistną przyczynę odrzucenia skargi nadzwyczajnej?”

2) „Jakie skutki procesowe należy wiązać z wystąpieniem przez osobę, na rzecz której podmiot uprawniony wniósł skargę nadzwyczajną, z wnioskiem o cofnięcie tej skargi, zwłaszcza w sytuacji, gdy inicjujący kontrolę nadzwyczajną podmiot uprawniony odmawia uwzględnienia tegoż wniosku?”

UZASADNIENIE

Skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanego przez Sąd Rejonowy w Zabrzu, Wydział I Cywilny, 16 maja 2005 r., I Nc 368/05/P, w sprawie z powództwa E. B. i M. O. Wspólników s.c. „R.”, ul. [...], w Z., przeciwko B. R., złożył Prokurator Generalny, zaskarżając powyższe orzeczenie w całości.

Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z 16 maja 2005 r., I Nc 368/05/P, Sąd Rejonowy w Zabrzu na skutek pozwu wniesionego 11 kwietnia 2005 r. przez E. B. i M. O. Wspólników s.c. „R.” z/s w Z. w stosunku do B. R. orzekł, że pozwana w ciągu dwóch tygodni od doręczenia nakazu winna zapłacić powodowi kwotę 1 216,60 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości 12% za każdy miesiąc zwłoki od dnia 12 grudnia 2004 r. do dnia zapłaty i obciążył ją kosztami postępowania w kwocie 24,40 zł lub wnieść w tym terminie sprzeciw.

Wobec braku jego zaskarżenia, nakaz zapłaty uprawomocnił się.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Zabrzu, Wydział I Cywilny, z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

W uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej wskazano m.in., że na podstawie nakazu zapłaty została od pozwanej wyegzekwowana kwota ponad 25 000 zł (skarga nadzwyczajna, s. 5, 6, 7, 9).

B. G. pismem datowanym na 21 maja 2021 r. wniosła „o wycofanie skargi nadzwyczajnej”. W uzasadnieniu wskazała, że 17 maja 2021 r. pomiędzy stronami sporu została zawarta ugoda, która w całości zaspokaja jej roszczenia (k. 34). Kopia umowy ugody została dołączona do akt (k. 36-37). B. G. otrzymała uzgodnioną w ugodzie kwotę (k. 35, k. 40).

Prokurator Generalny w piśmie procesowym z 9 lipca 2021 r. wskazał, że mając na uwadze, iż przesłanki dla których skarga nadzwyczajna została wywiedziona nie uległy zmianie, w dalszym ciągu wnosi o jej rozpoznanie (k. 38).

W piśmie procesowym z 23 lipca 2021 r. skarżący dodatkowo podniósł m.in., że zawarta przez strony ugoda nie wpływa w żadnym stopniu na ocenę zasadności złożonej skargi nadzwyczajnej – skarga pozostaje aktualna w całości, w szczególności w pełni zasadne są wszystkie przesłanki z powodu których została

skierowana, a po dogłębnym rozważeniu wszystkich aspektów sprawy podtrzymuje złożoną skargę nadzwyczajną w całości i wnosi o jej rozpoznanie (k. 39-42).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 82 § 1 u.SN, jeżeli Sąd Najwyższy, rozpoznając kasację lub inny środek odwoławczy, poweźmie poważne wątpliwości co do wykładni przepisów prawa będących podstawą wydanego rozstrzygnięcia, może odroczyć rozpoznanie sprawy i przedstawić zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów tego sądu.

W niniejszym przypadku owe poważne wątpliwości dotyczą wykładni przepisów przytoczonych w uzasadnieniach do pytań zawartych w sentencji orzeczenia.

Z treści art. 82 § 1 u.SN wynika, że skarga nadzwyczajna jest środkiem odwoławczym w szerokim znaczeniu tego słowa, co uzasadnia zastosowanie tego przepisu do orzekania w przedmiocie tego środka.

Prima facie zastrzeżenia budzić może kwestia, czy zrealizowana została na gruncie pytania prawnego sformułowanego w sentencji niniejszego postanowienia pozostała część hipotezy zawartej w normie określonej przez ten przepis. Z literalnego brzmienia art. 82 u.SN wynika, że podstawą przedstawienia zagadnienia prawnego są poważne wątpliwości co do wykładni przepisów prawa będących podstawą wydanego rozstrzygnięcia, a więc rozstrzygnięcia, które zostało zaskarżone. Zastrzeżenia te są tym większe, że z art. 59 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2016 r., poz. 1254) wynikało, że jeżeli Sąd Najwyższy, rozpoznając kasację lub inny środek odwoławczy, poweźmie poważne wątpliwości co do wykładni prawa, może odroczyć rozpoznanie sprawy i przedstawić zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia składowi 7 sędziów tego sądu. Na gruncie przywołanego, nieobowiązującego już, przepisu, nie ulegało wątpliwości, iż możliwe było zadanie przez Sąd Najwyższy pytania prawnego w razie poważnych wątpliwości co do wykładni prawa zarówno przepisów będących podstawą zaskarżonego orzeczenia, jak i przepisów np. procesowych, które podlegają zastosowaniu

wyłącznie przez Sąd Najwyższy. Wykładnia językowa i historyczna mogłaby prowadzić zatem do wniosku, iż zamierzeniem ustawodawcy było ograniczenie zakresu pytań prawnych zadawanych przez Sąd Najwyższy poprzez wyłączenie możliwości przedstawienia takich zagadnień prawnych, z którymi związane są wątpliwości co do innych przepisów, niż będące podstawą wydanego rozstrzygnięcia. Takie stanowisko wyrażone zostało również w piśmiennictwie (zob. K. Szczucki, *Ustawa o Sądzie Najwyższym. Komentarz*, Warszawa 2021, s. 428-429).

Trzeba jednak stwierdzić, iż wykluczenie przez ustawodawcę możliwości zadania przez Sąd Najwyższy pytania konkretnego, dotyczącego wszakże przepisów, które nie były podstawą zaskarżonego rozstrzygnięcia, nie znajduje uzasadnienia funkcjonalnego. Przede wszystkim ustawodawca musiałby założyć, że albo nie będzie poważnych wątpliwości co do wykładni tych przepisów prawa, które mają np. zastosowanie w toku procedowania Sądu Najwyższego, albo też nie będzie potrzeby rozstrzygania takich wątpliwości w drodze uchwały składu powiększonego, tj. siedmiu sędziów. Oba założenia są jednak oczywiście błędne, co znaczy, że nie mogły być przyjęte przez ustawodawcę. Jasne jest, że w procesie legislacji dochodzi do konstruowania regulacji mogących nasuwać wątpliwości co do sposobu ich stosowania, a regulacje te obejmują zarówno prawo materialne, jak i procesowe. Te ostatnie regulacje nie są bynajmniej mniej doniosłe, skoro ich wykorzystanie ma zagwarantować prawidłowe stosowanie prawa materialnego. Już z tego powodu nie ma podstaw do zanegowania możliwości, a zarazem konieczności rozstrzygnięcia wątpliwości co do wykładni prawa w trybie art. 82 § 1 u.SN., także wówczas gdy dotyczą one regulacji innych niż będących podstawą wydanego rozstrzygnięcia.

Dostrzec również trzeba, iż ograniczenie podstawy przedstawienia zagadnienia prawnego na podstawie art. 82 § 1 u.SN do wątpliwości odnośnie do wykładni przepisów prawa będących podstawą jedynie wydanego rozstrzygnięcia, nasuwa poważne zastrzeżenia o charakterze systemowym. Do rozpoznania skarg nadzwyczajnych mają zastosowanie w zakresie nieuregulowanym w u.SN przepisy k.p.c. dotyczące skargi kasacyjnej (z pewnymi

wyjątkami, o czym również mowa w dalszej części uzasadnienia) w sprawach cywilnych (art. 95 pkt 1 u.SN).

Oznacza to, że rozpoznając skargę nadzwyczajną w sprawie cywilnej Sąd Najwyższy mógłby zadać pytanie prawne na podstawie art. 398¹⁷ § 1 k.p.c., w myśl którego, jeżeli przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej wyłoni się zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, Sąd Najwyższy może odroczyć wydanie orzeczenia i przekazać to zagadnienie do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi tego Sądu. Przepis ten nie został derogowany w związku z wejściem w życie u.SN, nie można też uznać, iż doszło do derogacji milczącej, zważywszy na różne zakresy art. 82 u.SN i art. 398¹⁷ § 1 k.p.c. W tym stanie rzeczy, z uwzględnieniem wykładni językowej i historycznej, należy przyjąć, iż Sąd Najwyższy rozpoznając skargę nadzwyczajną w sprawie cywilnej ma możliwość przedstawienia zagadnienia prawnego.

Uwzględniając powyższe Sąd Najwyższy uznał, iż nie mogło być zamierzeniem ustawodawcy pozbawienie Sądu Najwyższego rozpoznającego skargę nadzwyczajną na podstawie przepisów o postępowaniu cywilnym uprawnienia do przedstawienia zagadnienia prawnego składowi poszerzonemu w sytuacji, gdy zagadnienie to stanowi efekt powzięcia poważnych wątpliwości co do przepisów prawa, które nie były podstawą wydanego rozstrzygnięcia.

Należy również zwrócić uwagę na najnowsze tendencje orzecnicze w omawianym zakresie, które znalazły wyraz w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 23 marca 2023 r., I KZP 17/22. Choć została ona wydana na tle postępowania karnego, należy mieć na uwadze, że przeprowadzone w niej rozważania dotyczą art. 82 u.SN. W postanowieniu tym Sąd Najwyższy wskazał, że kierunek wykładni art. 82 § 1 u.SN sprowadzający się do przyjęcia, iż uregulowanie to dotyczy jedynie przepisów, na podstawie których wydane zostało poddane kontroli instancyjnej orzeczenie, pozostawałby w sprzeczności z zadaniami i rolą Sądu Najwyższego, który musi – orzekając co do wniesionego środka – uwzględniać również uwarunkowania procesowe w jakich proceduje. Dla prawidłowego wypełnienia przez Sąd Najwyższy omawianych zadań celowe jest więc dopuszczenie możliwości zadania tzw. pytań konkretnych w trybie art. 82 § 1 u.SN także w odniesieniu do przepisu, który miałby zostać dopiero zastosowany

w postępowaniu toczącym się przed najwyższą instancją sądową i który nie był przedmiotem wydanego do tej pory rozstrzygnięcia sądowego. Za takim podejściem przemawiają więc względy racjonalności. Sąd Najwyższy podkreślił, że art. 82 § 1 u.SN dotyczy – *verba legis* – poważnych wątpliwości; nie można akceptować zatem kierunku interpretacji, który nie pozwalałby rozstrzygać tego rodzaju wątpliwości. W uzasadnieniu przytoczonej uchwały wyjaśniono także, że nie sposób przy tym przyjmować – przy założeniu racjonalności ustawodawcy – że uznał on, iż tego rodzaju wątpliwości dotyczące przepisów stosowanych dopiero przez Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu kasacji czy innego środka odwoławczego nie mogą się ujawnić lub że zbędne jest ich wyjaśnienie zanim zapadnie rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego, a przeciwko temu zapatrywaniu przemawiają również względy gwarancyjne. Sąd Najwyższy wskazał, że strony postępowania przed Sądem Najwyższym mają prawo oczekiwać rzetelnego podejścia do rozpoznawanej sprawy ze strony tego organu, aby w prawidłowy sposób doszło do realizacji uprawnień związanych z rozpoznaniem kasacji, wniosku o wznowienie postępowania i innych środków, co sprowadzać się będzie do wyjaśnienia ujawnionych wątpliwości odnośnie do wykładni przepisów.

2. W odniesieniu do pytania pierwszego, w pierwszej kolejności wskazać należy, że przepisy u.SN regulujące instytucję skargi nadzwyczajnej (art. 89-95 u.SN) nie uzależniają możliwości wniesienia skargi od wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia (*rationae valoris*).

Natomiast zgodnie z art. 95 pkt 1 u.SN, w zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy do skargi nadzwyczajnej, w tym postępowania w sprawie tej skargi, stosuje się w zakresie spraw cywilnych – przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego dotyczące skargi kasacyjnej, z wyłączeniem art. 398⁴ § 2 oraz art. 398⁹ k.p.c. Artykuł 95 pkt 1 u.SN nie stanowi zatem o wyłączeniu zastosowania art. 398² § 1 k.p.c. w zakresie nieuregulowanym przepisami u.SN do skargi nadzwyczajnej, w tym postępowania w sprawie tej skargi, w zakresie spraw cywilnych. Na mocy art. 398² § 1 k.p.c., skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych – niższa niż

dziesięć tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia skarga kasacyjna przysługuje także w sprawach o odszkodowanie z tytułu wyrządzenia szkody przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem.

3. W orzecznictwie Sądu Najwyższego w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej wyróżnić można dwa stanowiska w odniesieniu *rationae valoris* we wnoszeniu skarg nadzwyczajnych. Zgodnie z pierwszym z nich brak ograniczeń *rationae valoris* we wnoszeniu skarg nadzwyczajnych, natomiast drugie przyjmuje, że wartość przedmiotu zaskarżenia może być wzięta pod uwagę przy analizie dopuszczalności skargi nadzwyczajnej.

4. Stanowisko negujące możliwość weryfikowania dopuszczalności skargi nadzwyczajnej w odniesieniu do wartości przedmiotu zaskarżenia opiera się na przyjęciu, że w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej nie może mieć zastosowania art. 398² § 1 k.p.c.

Punkt wyjścia stanowi jednak art. 398¹ § 1 k.p.c., który niewątpliwie nie ma zastosowania w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej. W tej materii art. 89 § 1 u.SN zawiera bowiem autonomiczną regulację, z której wynika, że przedmiotem skargi nadzwyczajnej może być każde orzeczenie kończące postępowanie w sprawie, czyli nie tylko orzeczenie wymienione w art. 398¹ § 1 k.p.c. Przepis art. 89 § 1 u.SN wyłącza więc stosowanie art. 398¹ § 1 k.p.c. w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej. Podobnie jest w przypadku podstaw skargi nadzwyczajnej. W postępowaniu wywołanym skargą nadzwyczajną nie może znajdować zastosowania art. 398³ k.p.c. definiujący podstawy skargi kasacyjnej, skoro podstawy skargi nadzwyczajnej są uregulowane odmiennie w art. 89 § 1 u.SN. To samo dotyczy: 1) art. 398⁵ k.p.c. w zakresie terminu na wniesienie skargi, albowiem termin ten został dla skargi nadzwyczajnej określony w art. 89 § 3 i art. 115 ust. 1 u.SN, 2) art. 398¹⁰ zd. 1 k.p.c. ze względu na odrębne ukształtowanie składu Sądu Najwyższego przy rozpoznawaniu skargi nadzwyczajnej w art. 94 u.SN, 3) art. 398¹³ § 2 k.p.c. *in fine*, ponieważ skarga

nadzwyczajna może zostać oparta na zarzucie błędu w ustaleniach faktycznych (art. 89 § 1 pkt 3 u.SN), co wyklucza w takim wypadku związanie Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, 4) art. 398¹⁴, 398¹⁵ § 1 zd. 1, 398¹⁶, 398¹⁹ zd. 1 k.p.c. z uwagi na odrębne uregulowanie sposobów rozstrzygnięcia skargi nadzwyczajnej w art. 91 § 1 u.SN.

Zatem, zgodnie z tym poglądem, wbrew dosłownej treści art. 95 pkt 1 u.SN, nie tylko art. 398⁴ § 2 oraz art. 398⁹ k.p.c. nie mają zastosowania w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej, ale dotyczy to w tym samym stopniu szeregu innych przepisów odnoszących się do skargi kasacyjnej. Zarazem wskazuje się, że z drugiej strony nie ma żadnych przeszkód, aby część przepisów o skardze kasacyjnej stosować do skargi nadzwyczajnej wprost. Tak jest m.in. w wypadku art. 398⁴ § 1 i 3, 398⁵ § 1 *in principio*, 398⁸, 398¹⁰ zd. 2, 398¹¹ § 2-4, 398¹², 398¹³ § 1 i 2, 398¹⁵ § 1 zd. 2 i § 2, 398¹⁷, 398¹⁸, 398²⁰, 398²¹ k.p.c., a z kolei część przepisów może być zastosowana jedynie z odpowiednimi modyfikacjami – dotyczy to art. 398⁶, 398⁷, 398¹¹ § 1, 398¹⁹ zd. 2 k.p.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19).

Z tych powodów w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej nie ma zastosowania art. 398² § 1 k.p.c., uzależniający dopuszczalność skargi – co do zasady – od wartości przedmiotu zaskarżenia. Innymi słowy, wniesienie skargi nadzwyczajnej jest dopuszczalne od każdego orzeczenia, wskazanego w art. 89 § 1 u.SN bez względu na wartość przedmiotu zaskarżenia, a przyjęcie poglądu przeciwnego skutkowałoby koniecznością odrzucenia rozpatrywanej skargi nadzwyczajnej.

Reasumując, art. 89 § 1 u.SN samodzielnie i wyczerpująco wyznacza zakres orzeczeń zaskarżalnych skargą nadzwyczajną, nie odwołując się do wartości przedmiotu zaskarżenia, a ponadto brak przekonujących argumentów natury aksjologicznej i celowościowej, które skłaniałyby do przyjęcia, że również w przypadku skargi nadzwyczajnej konieczne jest ograniczenie możliwości zaskarżania orzeczeń w sposób wynikający z art. 398² § 1 k.p.c.

Wyżej opisany pogląd znalazł odzwierciedlenie w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego: (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 8 maja 2019 r.,

I NSNc 2/19; 24 lipca 2019 r., I NSNc 9/19; 13 maja 2020 r., I NSNc 28/19; 28 października 2020 r., I NSNc 38/20; 19 stycznia 2021 r., I NSNc 50/20 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z: 21 września 2021 r., I NSNc 78/20; 22 grudnia 2021 r., I NSNc 83/21).

5. Drugi pogląd zakłada, że przyczyną odrzucenia skargi nadzwyczajnej może być wartość przedmiotu zaskarżenia. Stanowisko to nie abstrahuje od poglądu wskazanego w pkt 4 uzasadnienia, a jedynie przyjmuje, że istnieją granice stosowania tego poglądu. Wskazuje się, że w powołanych powyżej orzeczeniach wartość przedmiotu zaskarżenia wynosiła kilkanaście tysięcy złotych (w sprawie I NSNc 2/19 – 15 995 zł, zaś w sprawie I NSNc 50/20 – 19 590 zł), tymczasem np. w sprawie zakończonej wyrokiem Sądu Najwyższego z 30 listopada 2022 r., I NSNc 315/22, należność główna zasądzona zaskarżonym nakazem zapłaty opiewała na kwotę 630 zł, co w chwili wniesienia skargi nadzwyczajnej (marzec 2022 r.) i wydania orzeczenia przez Sąd Najwyższy (listopad 2022 r.) – stanowiło niespełna 21% minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2022 r., wynoszącego 3010 zł [§ 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 września 2021 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2022 r. (Dz.U. z 2021 r., poz. 1690)]. Z kolei w sprawie zakończonej postanowieniem Sądu Najwyższego z 22 listopada 2022 r., I NSNc 297/22, należność główna zasądzona zaskarżonym nakazem zapłaty opiewała na kwotę 749 zł (wartość przedmiotu zaskarżenia), a kwota ta – w chwili wniesienia skargi nadzwyczajnej (marzec 2022 r.) i wydania orzeczenia przez Sąd Najwyższy (listopad 2022 r.) – stanowiła niespełna 25% minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2022 r., wynoszącego 3010 zł [§ 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 września 2021 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2022 r. (Dz.U. z 2021 r., poz. 1690)]. Natomiast w sprawie zakończonej postanowieniem Sądu Najwyższego z 21 grudnia 2022 r., I NSNc 312/22, należność główna zasądzona zaskarżonym nakazem zapłaty opiewała na kwotę 330 zł (wartość przedmiotu zaskarżenia), a kwota ta – w chwili wniesienia skargi nadzwyczajnej (marzec 2022 r.) i wydania orzeczenia przez Sąd Najwyższy (grudzień 2022 r.) – stanowiła nieco ponad 10% minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2022 r.,

wynoszącego 3010 zł [§ 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 września 2021 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2022 r. (Dz.U. z 2021 r., poz. 1690)].

W omawianym poglądzie dostrzega się również, że skarga nadzwyczajna może być wywiedziona przy bardzo niskiej wartości przedmiotu sporu, gdy w sprawie doszło jednak, w toku dotychczasowego postępowania, do naruszenia praw procesowych strony (tzn. gdy istotna z perspektywy skargi jest nie tyle utrata środków o wymiernej wartości, co „utrata” niewymiernego co do wartości prawa jednostki), które to naruszenia skarga ma za zadanie usunąć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 22 listopada 2022 r., I NSNc 297/22; 21 grudnia 2022 r., I NSNc 312/22 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 30 listopada 2022 r., I NSNc 315/22).

Zarazem pogląd ten przyjmuje, że skarga nadzwyczajna nie może przysługiwać w sprawach *de minimis*, angażuje bowiem znaczne siły i środki wymiaru sprawiedliwości – sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego. Może to obejmować m.in. zwrot akt do sądu powszechnego celem sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia. Zwraca się również uwagę, że skargę nadzwyczajną rozpoznaje Sąd Najwyższy w składzie dwóch sędziów zawodowych oraz jednego ławnika Sądu Najwyższego (lub nawet w składzie powiększonym – art. 94 § 1 i 2 u.SN). Do tego uwzględnić należy koszty obsługi asystenckiej, biurowej, nie wspominając już o kosztach przesyłek generowanych w danej sprawie.

Podkreśla się także okoliczność czy strona postępowania była zainteresowana pozytywnym dla niej rozwiązaniem sprawy – jeśli pozwany nie wniósł w ustawowym terminie sprzeciwu, nie podejmował żadnych działań procesowych, to w zasadzie świadczy o tym, że pogodził się z koniecznością zapłaty kwestionowanej należności, która nie miała dla niego znaczącego waloru finansowego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 22 listopada 2022 r., I NSNc 297/22; 21 grudnia 2022 r., I NSNc 312/22 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 30 listopada 2022 r., I NSNc 315/22). Sąd Najwyższy ocenił, że w takiej sytuacji działanie skarżącego wydaje się mieć cel inny niż wynikający z założeń skargi nadzwyczajnej – skarga ta nie może służyć kształtowaniu polityki legislacyjnej

wobec konkretnych zagadnień, zaś w zakresie normatywnym problemu prawnego wynikającego z treści skargi wskazane byłyby raczej działania ustawodawcze (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 22 listopada 2022 r., I NSNc 297/22; 21 grudnia 2022 r., I NSNc 312/22 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 30 listopada 2022 r., I NSNc 315/22).

Wyżej wskazane okoliczności powodują, że skarga nadzwyczajna – choć co do zasady wolna od ograniczeń natury *rationae valoris* – nie może być wnoszona w sprawach o skrajnie niewielkiej wartości przedmiotu zaskarżenia, przy braku innego niż finansowy interesu strony.

W takim przypadku, zgodnie z przywoływanym poglądem należy orzekać w oparciu o poniższe przepisy. Zgodnie z art. 398⁶ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy odrzuca skargę kasacyjną, która podlegała odrzuceniu przez sąd drugiej instancji, albo zwraca ją temu sądowi w celu usunięcia dostrzeżonych braków. Stosownie zaś do art. 398⁶ § 2 k.p.c., sąd drugiej instancji odrzuca skargę kasacyjną wniesioną po upływie terminu, skargę niespełniającą wymagań określonych w art. 398⁴ § 1, nieopłaconą oraz skargę, której braków nie usunięto w terminie lub z innych przyczyn niedopuszczalną. Powołane przepisy, poprzez odesłanie wynikające z art. 95 pkt 1 u.SN, stosuje się do postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Pogląd ten znalazł odzwierciedlenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 22 listopada 2022 r., I NSNc 297/22; 21 grudnia 2022 r., I NSNc 312/22 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 30 listopada 2022 r., I NSNc 315/22).

6. Należy również rozważyć czy stwierdzenie dopuszczalności badania przez Sąd Najwyższy w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej wartości przedmiotu zaskarżenia, w przypadku stwierdzenia zbyt nikłej *valoris rationem* powinno skutkować odrzuceniem skargi nadzwyczajnej (tak jak przyjmowano w orzeczeniach dopuszczających weryfikację dopuszczalności skargi nadzwyczajnej pod tym kątem – skarga jako niedopuszczalna podlega odrzuceniu) czy też oddaleniem skargi nadzwyczajnej (z uwagi na formalne zawarcie w niej przez skarżącego wszystkich niezbędnych elementów konstrukcyjnych skargi nadzwyczajnej i niemożność antycypacji *de lege lata*, jaka wartość przedmiotu

zaskarżenia będzie akceptowalna dla danego składu orzekającego w Sądzie Najwyższym).

7. Rozważenia pod kątem przedstawionego zagadnienia prawnego wymaga również treść art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, który stanowi o konieczności zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Rodzi zatem wątpliwości czy możliwe jest narzucenie ograniczenia w postaci badania wartości przedmiotu zaskarżenia, gdy nieodzowne jest uchylene (zmiana) orzeczenia z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Należy przypomnieć, że zdają się to nawet dostrzegać zwolennicy poglądu dopuszczającego odrzucenie skargi nadzwyczajnej ze względu na bardzo niską wartość przedmiotu zaskarżenia, w kontekście naruszenia praw procesowych strony, gdy istotna z perspektywy skargi jest nie tyle utrata środków o wymiernej wartości, co „utrata” niewymiernego co do wartości prawa jednostki, które to naruszenia skarga ma za zadanie usunąć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 22 listopada 2022 r., I NSNc 297/22, 21 grudnia 2022 r., I NSNc 312/22 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 30 listopada 2022 r., I NSNc 315/22).

8. Nie bez znaczenia pozostaje również wyważenie interesu publicznego z interesem prywatnym (przykładowo: wyłącznie finansowym interesem strony).

Skarga nadzwyczajna ma mieszany prywatno-publiczny charakter; sposób jej ukształtowania zakłada bowiem ścisłe powiązanie ochrony interesu prywatnego z interesem publicznym. Przedmiotem skargi nadzwyczajnej jest prawomocne orzeczenie sądu, a więc rozstrzygnięcie indywidualnej sprawy, co wskazuje na silną obecność w konstrukcji skargi nadzwyczajnej interesu prywatnego. W odniesieniu do aspektu publicznoprawnego skargi nadzwyczajnej, w wymiarze proceduralnym daje mu wyraz przyznanie legitymacji czynnej do inicjacji kontroli nadzwyczajnej jedynie podmiotom publicznym stojącym na straży praworządności i praw obywatelskich, natomiast w wymiarze materialnym interes publiczny wyraża się w kształcie przesłanki funkcjonalnej ukierunkowującej skargę nadzwyczajną na zapewnienie zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Wadliwość orzeczenia musi wykraczać poza wymiar wyznaczony jedynie interesem prywatnym strony (zob. szerzej M. Dobrowolski, A. Stępkowski, *Skarga nadzwyczajna – dopełnienie systemu ochrony porządku konstytucyjnego*, *Studia Iuridica* 2022, nr 91, s. 74-75).

9. Z zagadnieniem tym ściśle wiąże się drugie zagadnienie przedstawione składowi rozszerzonemu do rozstrzygnięcia. Do udzielenia odpowiedzi na to pytanie, istotne jest uprzednie rozstrzygnięcie relacji między interesem publicznym i prywatnym w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej.

Realizacja interesu prywatnego jest warunkowana istnieniem interesu publicznego wyrażającego się w formule przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej, wyrażonej w art. 89 § 1 *in principio* u.SN. W tym kontekście zwrócić uwagę również należy na dysproporcję pomiędzy kwotą udzielonej pożyczki, a kwotą wynikającą z jej wyegzekwowania na podstawie skarżonego nakazu zapłaty, wskutek przyjętej konstrukcji odsetek umownych, a zatem ostateczną różnicę pomiędzy kwotą udzielonej pożyczki a kwotą do spłaty i korzyścią pożyczkobiorcy.

Rozważenia wymaga czy skarżący w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej (tu: Prokurator Generalny) może ingerować w sytuację prawną podmiotu prywatnego wbrew jego woli, co w realiach niniejszej sprawy oznacza podtrzymanie złożonej skargi nadzwyczajnej w całości wraz z wnioskiem o jej rozpoznanie, mimo że strona, na korzyść której została złożona skarga, wnosi o jej „wycofanie”. Odpowiedź na tak postawione pytanie mogłaby być twierdząca, ale pod warunkiem, że istnieją ku temu poważne (nie jakiegokolwiek) racje motywowane interesem publicznym. Zatem podmiot uprawniony do wniesienia skargi nadzwyczajnej, w sytuacji gdy nie chce przychylić się do wniosku strony i wycofać skargi nadzwyczajnej, powinien dodatkowo wykazać racje, w których wyraża się interes publiczny, nakazujący kontynuować kontrolę nadzwyczajną wbrew woli podmiotu, w którego sprawie zapadło zaskarżone orzeczenie.

Przemawiać za tym mógłby zakres kompetencji Prokuratora Generalnego i Rzecznika Praw Obywatelskich jako organu ochrony prawnej reprezentującego w postępowaniu skargowym interes publiczny, ekstraordynaryjny charakter skargi nadzwyczajnej oraz konstrukcja przepisów regulujących postępowanie ze skargi nadzwyczajnej. W kontekście skarg nadzwyczajnych w sprawach z nakazu zapłaty,

wniesionych na korzyść pożyczkobiorcy, mogłoby się to przejawiać w analizie czy w przypadku wniosku strony o cofnięcie skargi złożonego wskutek zawarcia ugody, nie chroni on pożyczkodawcy przed następstwami jego działań oraz niewłaściwie działającego sądu, który wydał orzeczenie pozwalające na egzekucję odsetek w sposób niezgodny z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Pamiętać jednocześnie należy, że w świetle standardów wyznaczonych przez orzecznictwo ETPCz na tle art. 6 ust. 1 EKPCz, w ramach tej nadzwyczajnej procedury zapewniona musi być sprawiedliwa równowaga między indywidualnymi interesami strony i potrzebą zapewnienia efektywności wymiaru sprawiedliwości. Dlatego, przy stosowaniu nadzwyczajnego środka od prawomocnych rozstrzygnięć sądowych, należy zawsze brać pod uwagę (jako warunek dopuszczalności) to, czy środek nadzwyczajny został zastosowany z inicjatywy strony (*whether the reopening resulted from the applicant's own request*), jak również skutki (zarówno bezpośrednie, jak i pośrednie), jakie pociągnie za sobą postępowanie podjęte w ramach tego nadzwyczajnego środka (por. wyrok ETPCz z 9 czerwca 2015 r., *DRAFT-OVA a.s. przeciwko Słowacji*, apl. nr 72493/10 § 77 tiret 4).

Doprecyzowując relacje między doniosłością interesu prywatnego i interesu publicznego na gruncie kontroli nadzwyczajnej, należy zwrócić uwagę również na formułę przyjętą w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2020 r., I NOZP 3/19 (w odniesieniu do kontroli legalności uchwały Krajowej Rady Sądownictwa – a zatem postępowania, w którym również przed Sądem Najwyższym stosuje się przepisy k.p.c. o skardze kasacyjnej). W świetle tej uchwały, granice zaskarżenia ostatecznie wyznacza jednak interes publiczny. Innymi słowy, o ile przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia w postępowaniu cywilnym jest interes prawny i pokrzywdzenie orzeczeniem (*gravamen*), i to także wtedy, gdy przepisy prawa wyraźnie tego warunku nie określają, to jednak interes publiczny uzasadniać może wyjątki od tej zasady (por. uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z: 8 stycznia 2020 r., I NOZP 3/19 i 15 maja 2014 r., III CZP 88/13). Nie powinno przy tym budzić wątpliwości, że w kolizji z interesem publicznym pozostają orzeczenia sprzeczne z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady

sprawiedliwości społecznej, a więc przesłanką ogólną skargi nadzwyczajnej. W takiej sytuacji potrzeba ochrony interesu publicznego może wymagać rozpoznania skargi nadzwyczajnej. Rozstrzygając zagadnienie skutków procesowych wystąpienia z wnioskiem o cofnięcie skargi nadzwyczajnej przez osobę, na rzecz której podmiot uprawniony zainicjował kontrolę nadzwyczajną, należy mieć zatem na uwadze, że skarga nadzwyczajna służy (również) interesowi publicznemu.

10. Mając na uwadze przedstawione powyżej poważne, widoczne także w orzecznictwie Sądu Najwyższego, wątpliwości dotyczące wykładni – Sąd Najwyższy, na podstawie art. 82 § 1 u.SN w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN w zw. z art. 398¹⁷ § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.

[SOP]

[ał]